

Комунальний вищий навчальний заклад
«ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
21050 м.Вінниця, вул.Грушевського, 13, тел./факс 55-65-60,
E-mail: bil@mail.vinnica.ua

Відділ «Основ безпеки життєдіяльності та охорони праці»

тел. 55-65-79

Стужук М.І.,
завідувач відділу основ безпеки
життєдіяльності та охорони праці

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ СЕРПНЕВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ

Вступ

Реформування загальної середньої освіти передбачає модернізацію змісту освіти, що має ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах до навчання, а саме головне – орієнтуватися на здобуття учнями умінь і навичок, необхідних сучасній людині для успішної самореалізації у професійній діяльності, особистому житті, громадській активності.

Статтею 12 Закону України «Про освіту» визначено мету повної загальної середньої освіти - всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;

громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;

культурна компетентність;

підприємливість та фінансова грамотність;

інші компетентності, передбачені стандартом освіти.

Окрім того, усі компетентності однаково важливі і взаємопов'язані: елементи, притаманні одній компетентності впливатимуть на формування інших.

Звертаємо особливу увагу, що у змісті всіх навчальних програм послідовно впроваджено компетентнісний підхід, який відповідає стратегічному напрямку розвитку освіти в контексті положень Концепції «Нова українська школа» та показано особливості запровадження наскрізних змістовних ліній «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність», які відображають провідні соціально й особистісно значущі ідеї, що послідовно розкриваються у процесі навчання й виховання.

Наскрізна лінія [«Екологічна безпека і сталий розвиток»](#) підсилює формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості: збереження, захист довкілля й усвідомлення сталого його розвитку, готовність брати участь у вирішенні питань навколишнього середовища і розвитку суспільства.

Наскрізна лінія [«Громадянська відповідальність»](#) забезпечує розвиток соціальної й громадянської компетентностей, розкриває суть поняття «відповідальний громадянин», визначає вектори його діяльності.

Реалізації здоров'язбережувальної ключової компетентності сприяє наскрізна лінія [«Здоров'я і безпека»](#), орієнтуючи на формування учня як духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінного громадянина, що дотримується здорового способу життя, активно долучається до облаштування безпечного для життя й діяльності середовища.

В умовах істотних перетворень суспільного життя нашої країни основним завданням для педагогів є створення життєздатної системи освіти, її демократизація та гуманізація. Сучасним учителям доводиться адаптуватися до постійних змін в освіті. У таких умовах педагоги мають навчитися постійно змінюватись, переорієнтовуватись, підвищуючи кваліфікацію.

Необхідність бути конкурентноспроможними вимагає від учителів постійно виявляти себе в нових аспектах професійної діяльності. Професійна компетентність є однією з ключових характеристик непересічної, самодостатньої, успішної особистості. Таким чином, перед педагогами постає завдання формуватися і розвиватися як життєво, психологічно, комунікативно, інтелектуально, емоційно, рефлексивно компетентним особистостям.

Але не слід забувати і про здоров'я... Здоров'я – одне із основних джерел щастя, радості та повноцінного життя дітей, батьків, учителів, суспільства в цілому.

Саме тому вчитель має створити оптимальні умови для збереження і зміцнення учасників освітнього процесу.

Мета всіх здоров'язбережувальних освітніх технологій: сформувати в учнів необхідні знання, уміння та навички здорового способу життя; навчити їх використовувати здобуті знання у повсякденному житті.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є **індивідуальною справою вчителя**. Встановлення універсальних у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області стандартів таких документів є неприпустимим.

Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання. Вчитель має право на вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації та перепідготовку педагогічних працівників.

При розробленні календарно-тематичного, системи поурочного планування вчителю/вчительці необхідно самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в обраному ними підручнику. Вчитель може самостійно переносити теми уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення

окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю, з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

При складанні календарно-тематичного планування учитель може використовувати його на власний розсуд, наприклад, для вдосконалення вмінь, дослідження місцевого середовища (довкілля), у якому мешкають діти, краєзнавчих розвідок, дослідницько-пізнавальних проєктів та екскурсій, зокрема з ініціативи дітей. Крім того, пропонується наприкінці кожної чверті планувати корекційно-рефлексійний тиждень для подолання розбіжностей у навчальних досягненнях учнів. З метою створення умов для проєктної діяльності учнів, здійснення спостережень, досліджень, виконання практико орієнтованих завдань протягом навчального року пропонується виділити час на проведення навчально-пізнавальної практики, екскурсій. Вибір змісту і форм організації такої навчально-пізнавальної практики заклад освіти визначає самостійно.

Структура навчального року (за чвертями, півріччями, семестрами), тривалість навчального тижня, дня, занять, відпочинку між ними, інші форми організації освітнього процесу встановлюються закладом загальної середньої освіти у межах часу, передбаченого освітньою програмою.

Організація освітнього процесу не повинна призводити до перевантаження учнів та має забезпечувати безпечні та нешкідливі умови здобуття освіти.

Режим роботи закладу загальної середньої освіти визначається закладом освіти на основі відповідних нормативно-правових актів.

Тому з метою якісної підготовки та проведення серпневих секційних засідань, рекомендуємо акцентувати увагу на реалізацію таких завдань:

✚ під час секції педагогів, які викладають основи здоров'я та впроваджують здоров'язбережні превентивні проєкти в закладах загальної середньої освіти («Вчимося жити разом», «Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)», «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки»):

➤ Організація роботи методичного об'єднання вчителів, які викладають основи здоров'я та впроваджують здоров'язбережні превентивні проєкти в закладах загальної середньої освіти:

- аналіз роботи методичного об'єднання за 2019/2020 навчальний рік;
- реалізація змісту методичної проблеми у 2019/2020 навчальному році;

- організація та проведення практичних семінарів;
- самоосвітня робота між засіданнями;
- вивчення та поширення перспективного досвіду вчителів;
- створення системного портфолію педагогів, охоплених навчанням за програмами розвитку життєвих навичок щодо формування здорового способу життя і профілактики ВІЛ-інфекції («Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)», «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки», «Вчимося жити разом»);

- **умови забезпечення якісної організації освітнього процесу** викладання основ здоров'я та впровадження здоров'язбережливих превентивних проєктів й практичної реалізації завдань здоров'язбережливих освіти, а саме:

- створення кабінету основ здоров'я у кожному навчальному закладі (наказ Міністерства освіти і науки України від 09.12.2009 р. № 1114 «Про затвердження Примірного Положення про навчальний кабінет з основ здоров'я загальноосвітніх навчальних закладів»; накази директора департаменту освіти і науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації від 15.08.2013 року №444 та 445);

- навчання учителів, які викладають основи здоров'я та впроваджують здоров'язбережливі превентивні проєкти на основі розвитку життєвих навичок. Таким чином, викладання у 3-11 класах здійснюють педагогічні працівники, які мають відповідний документ про проходження навчання за методикою розвитку життєвих навичок (сертифікат), що дає їм право на викладання (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17.08.2012 р. № 982, накази директора департаменту освіти і науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації від 15.08.2013 року №444 та 445, наказ начальника управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації від 18.05.2017 року № 413). Окрім того, учителі, які навчають учнів у 5-11 класах, повинні пройти ще й курси підвищення кваліфікації вчителів, які викладають основи здоров'я та впроваджують здоров'язбережливі превентивні проєкти, щоб оплата їхнього навантаження здійснювалася згідно з категорією (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 06.10.2010 р. № 930);

- проходження навчання педагогами 1-11 класів за двокомпонентною моделлю (наказ начальника управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації від 18.05.2017 року № 413) згідно з програмою «Основи формування соціальної та

здоров'язбрежувальної компетентності» учителями, які викладають основи здоров'я та впроваджують здоров'язбережні превентивні проекти, а також педагогами, які навчатимуть учнів відповідно до концепції «Нова українська школа» (гриф Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», протокол №3 від 10.04.2018 року, лист від 18.04.2018 року №22.1/12-Г-226).

➤ **Викладання «Основ здоров'я» у 2019/2020 навчальному році в контексті впровадження навчальної програми предмета й превентивних проектів:**

- опрацювання інструктивно-методичних рекомендацій;
- опрацювання науково-методичного супроводу щодо інтеграції програми з розвитку соціальних навичок «Вчимося жити разом» у предмет «Основи здоров'я»;
- психолого-педагогічні умови використання інноваційних технологій у процесі впровадження освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» навчальних програм для учнів 3-9 класів з предмета «Основи здоров'я»;
- науково-методичне забезпечення викладання предмета й превентивних проектів: досвід, проблеми, перспективи;
- планування роботи педагогів, які викладають основи здоров'я, безпеку життєдіяльності та впроваджують здоров'язбережні превентивні проекти в закладах загальної середньої освіти;
- використання мультимедійних технологій та ресурсів мережі Інтернет у професійній діяльності вчителя та педагога-тренера;
- упровадження інноваційних освітніх технологій навчання як засобу формування та розвитку професійної компетентності в закладах загальної середньої освіти.

➤ **Реалізація заходів Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2019-2023 роки:**

- упровадження в діяльність закладів загальної середньої освіти області обов'язкових профілактичних програм щодо протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, рекомендованих МОН України;
- удосконалення кадрового та матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів сучасними інформаційно-методичними матеріалами з питань профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу і формування здорового способу життя;
- проведення моніторингу результатів виконання Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2019-2023 роки та розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 березня 2017 року №248-р «Про схвалення Стратегії забезпечення сталої відповіді на епідемії

туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ/інфекції СНІДу на період до 2023 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації»;

- підготовка звітів за показниками Регіонального плану моніторингу та оцінки ефективності заходів протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу;

- проведення моніторингового дослідження щодо ефективності впливу предмета «Основи здоров'я», обов'язкового факультативного курсу «Захисти себе від ВІЛ» на формування в учнівської молоді навичок здорового способу життя і протидії проявам ризикованої поведінки у молодіжному середовищі;

- здійснення контролю щодо впровадження програм формування здорового способу життя і профілактики ВІЛ-інфікування, охоплених навчанням за програмам розвитку життєвих навичок щодо формування здорового способу життя і профілактики ВІЛ-інфекції («Вчимося жити разом», «Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)», «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки»);

- здійснення підготовки педагогічних працівників з питань профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу і формування здорового способу життя для навчальних закладів всіх типів шляхом навчання на засадах розвитку життєвих навичок та за двокомпонентною моделлю відповідно до програми «Основи формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентності» (вчителів, які викладають основи здоров'я, безпеку життєдіяльності та впроваджують здоров'язбережні превентивні проекти в закладах загальної середньої освіти).

➤ Модернізація освітнього процесу в контексті суспільних трансформацій та забезпечення рівного доступу до реалізації якісної здоров'язбережної освіти:

- підвищення якості освіти шляхом оновлення змісту, форм і методів навчання та виховання;

- упровадження компетентнісного підходу;

- зміцнення матеріально-технічної бази;

- підвищення рівня професійної компетентності педагогів.

Наголошуємо, що з метою підвищення якості та результативності роботи вчителів, які викладають основи здоров'я та впроваджують здоров'язбережні превентивні проекти в закладах загальної середньої освіти Кіровоградської області, на сайті лабораторії основ здоров'я, безпеки життєдіяльності та охорони праці розміщені матеріали щодо науково-методичного супроводу організації освітнього процесу з питань викладання

предмета «Основи здоров'я» та впровадження здоров'язбережних превентивних проєктів (<http://ozbjop.ucoz.ua/>).

Рекомендуємо для опрацювання та використання в роботі джерела:

1. [Портал превентивної освіти](http://autta.org.ua/) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://autta.org.ua/> .
2. Інформаційно-освітні матеріали (ІОМ) з питань ВІЛ/СНІДу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aidsfiles.net.ua/> .
3. Бібліотека Всеукраїнської Мережі ЛЖВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.network.org.ua/books/library-method/> .
4. Інформаційно-освітній сайт «Взрослеєм вместе!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sexualeducation.org.ua/> .
5. Публікації МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aidsalliance.org.ua/cgi-bin/index.cgi?url=/ua/library/index.htm> .
6. Воронцова Т.В. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа)/ Т.В. Воронцова, В.С. Пономаренко та інші. - К. : Видавництво «Алатон», 2016. – 232 с.
7. Воронцова Т.В. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа)/ Т.В. Воронцова, В.С. Пономаренко та інші. - К. : Видавництво «Алатон», 2016. – 376 с.
8. Самуль В. Профілактика ВІЛ/СНІД на робочому місці в загальноосвітніх навчальних закладах. Посібник для тренера/ В. Самуль, С. Дубина, О.Березіна. – К. : Видавництво «Алатон», 2017. – 136 с.
9. Концепція навчання здорового способу життя на засадах розвитку життєвих навичок. – К.: Генеза, 2005.
10. Бойченко Т. Є. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова в освіті України / Т. Є. Бойченко // Основи здоров'я і фізична культура. – 2008. – № 11-12. – С. 6-7.
11. Нормативно-правова база щодо впровадження європейських стандартів превентивної освіти //Т.П. Желєзна. – Кіровоград: Видавництво: КОІППО імені В.Сухомлинського, 2013. – 42 с.
12. Навчання учнівської молоді за програмами розвитку життєвих навичок //Т.П. Желєзна. – Кіровоград: Видавництво: КОІППО імені В.Сухомлинського, 2013. – 60 с.

13. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. Захисти себе від ВІЛ. Тренінги життєвих навичок: [методичний посібник для педагога-тренера]. – Тернопіль: «Навчальна книга - Богдан», 2012. – 208 с.

14. Практичні рекомендації з питань реалізації політики щодо ВІЛ-інфекції в системі освіти України: інформаційно-методичний посібник /автори-упорядники: О.В. Єресько, С.С. Фіцайло, О.Г. Єщенко (та інші). – К.: Освіта, 2013. – 54 с.

✚ На секційних засіданнях керівників, заступників керівників (відповідальних за організацію роботи з охорони праці, безпеку життєдіяльності) закладів загальної середньої освіти, директорів закладів дошкільних освіти:

– основні принципи політики в галузі охорони праці, безпеки життєдіяльності;

– планування роботи навчального закладу з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності: збір необхідних матеріалів, вивчення державних нормативних актів про охорону праці, безпеку життєдіяльності, типових документів та раніше виданих локальних нормативних актів з окреслених питань, аналіз стану травматизму в освітньому процесі та побуті, узагальнення зауважень і пропозицій, що надійшли в ході підготовки тощо;

– організація навчання та перевірка знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності;

– упровадження системи управління охороною праці та безпекою життєдіяльності;

– контрольні та коригуючі дії керівників: аналіз роботи структурних підрозділів з питань зазначених вище.

Організаційна нормативно-правова документація

1. Закони України «Про охорону праці», «Про освіту», «Про колективні договори і угоди», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

2. Кодекс Цивільного захисту України (зі змінами – редакція від 11.02.2015 року № 5403-17).

3. Кодекс законів про працю України (зі змінами – редакція від 11.06.2015 року № 322-08).

4. «Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» (Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444).

5. Правила охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями, затверджені наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 19.12.2013 року № 966.

6. Про затвердження Правил пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти (наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 15.08.2016 року № 974).

7. Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях, затверджені наказом надзвичайних ситуацій України від 15.08.2007 року №557.

8. Про внесення змін до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (наказ Міністерства соціальної політики України від 30.01.2017 року №140).

9. НПАОП 0.00-4.12-2005 Перелік робіт з підвищеною небезпекою (від 26.01.2005 року № 0232-05).

10. ДНАОП 0.00-8.03-93 Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві.

11. Про внесення змін до Положення про розробку інструкцій з охорони праці (наказ Міністерства соціальної політики України від 30.03.2017 року №526).

12. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.07.2002 року № 280 «Перелік необхідних обстежень лікарів-спеціалістів, видів клінічних, лабораторних та інших досліджень, що необхідні для проведення обов'язкових медичних оглядів, та періодичність їх проведення».

13. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 року №337).

14. Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 18.04.2006 року № 304 (зі змінами – редакція від 22.11.2017 року №1514).

15. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру (Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. №270 (зі змінами – редакція від 11.02.2016 року №76).

16. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 р. № 646 «Про затвердження Інструкції з обліку дітей і підлітків шкільного віку».

17. Наказ Міністерства освіти і науки України № 665 від 01.06.2013 року «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад)

педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» тощо.

✚ На секційних засіданнях *учителів трудового навчання, фізики, хімії, біології, фізичного виховання, інформатики:*

Організації роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності в кабінетах (лабораторіях) підвищеної небезпеки:

- поновлення нормативно-правової бази кабінетів (лабораторій) з зазначених вище питань;

- оформлення актів-дозволів на проведення занять перед початком навчального року, актів випробування спортивного обладнання, планів евакуації;

- забезпечення первинними засобами пожежогасіння, вогнегасниками;

- проведення оперативного, адміністративно-громадського контролю;

- організація розслідування нещасних випадків учасників освітнього процесу;

- відповідальність учителя за порушення вимог з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Організація та проведення навчання учнів під час освітнього процесу:

- розробка інструкцій для проведення вступного, первинного, позапланового та цільового інструктажів;

- оформлення та ведення журналів реєстрації інструктажів встановленої форми.

Пропонуємо для опрацювання та використання в роботі нормативно-правових документів:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.08.2007 р. № 730 «Про затвердження Правил безпеки під час занять у навчальних та навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти».

2. Наказ Міністерства Надзвичайних ситуацій України від 16.07.2012 р. № 992 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів».

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.11.2010 р. № 1085 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення навчання з біології в загальноосвітніх навчальних закладах».

4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2010 р. № 521 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури та спорту в загальноосвітніх навчальних закладах».

5. Наказ Державного Комітету України з нагляду за охороною праці від 16.03.2004 р. № 81 «Про затвердження Правил безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти».

6. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669).

7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 31.08.2001 р. № 616, із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 07.10.2013 р. № 1365 «Про затвердження Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах».